

*Privilegiebrevet*

1753-10-12

Underskrefne Grefwe, President och Commendeur af Kongl. Maj:ts Nordstierneorden, BergsRåd och Assessor uti Kongl. Maj:ts och Riksens Bergs Collegio, Göre weterligit, at, sedan HofJunkaren JACOB GRIPENSTEDT hos Kongl. Cllegium gjort ansökning, at på thes Sätessgård Leijondahls ägor i Upland, Bro Härad och Sockn, få inrätta en Kniphammare byggnad, at therwid af stångjern tilreda ämnen för åtskillige åkerredskap, såsom liar, hästskor, skyflar, spadar, yxor, plog och trädstocksbillar med mera, at sedan för hand uti Klensmedja fulbordas til berörde redskapsjern, så wäl för inrikes behof, som utrikes afsättning, så har Kongl. Maj:ts Collegium genom Bergmästaren i orten Advocat Fiscalen Ädel och wälbördig Erland Fredric Hiärne theröfwer låtit behörigen undersökas, samt af thes insända undersöknings Instrument och betänkande inhämtat, at thet utsedde bygningsstället är belägit ongeferligen Tuhundrade alnar nordväst ifrån mangården, wid en rännil, hwaruti genom gräfning fem alnars högt fall för Knippohammarehjulet kan erhållas, til hwilket en tiugu alnar lång ränna kan inrättas, som kommer at ifrån damen leda watnet på hjulet; Och gifwer undersökningen vidare wid handen, thet trenne håldamar therofwanföre redan skola wara påbegynte til watnets så mycket bättre samlande för thet tilernade Manufactur-werket, hwarwid Hofjunkaren Gripenstedt förmält sig wara sinnad, at årligen förädla Ett hundradefemtjo skeppund stångjern, och hwilket han tänkt inrätta med twenne härdar, samt twenne små hamrar at drifwas af et hjul tillika med twenne Klensmedjor, til arbetet för hand, utaf hwilka then ena är redan upsatt och han tänker framdeles then andra förfärdiga, skolandes ingen genom up eller afdämning, medelst thenna byggnad, ske för när.

Til thetta werks underhållande med nödige kol, har merbemälte HofJunkare upgifwit then under Säteriet Leijondahl hörande skogen, som befunnits wara wäl förwarade uti ganska wäxtelig mark, til femtusende alnars längd och Ettusende femhundrade alnars bredd.

Wid undersökningen har HofJunkaren Gripenstedt upwist åtskillige i Klensmedjan wäl förfärdigade liar och rotyxor, samt såwäl torfspadar, som plog och trädstocksbillar på Hollenska sättet, tillika med en af honom sjelf påfunnen trädstocksbill, hwilken han sedermera i Kongl. Collegio jemwäl företedt, then Advocat Fiscalen och Bergmästaren Hiärne förmält sig hafwa sedt med mycken nytta hafwa blifwit brukad. Och emedan bemälte HofJunkare nog kostnad skal nedlagt, at bringa i ordning förenämnde åkerredskaps smide på Hollenske sättet, hwilket redskapsjern för högt pris hittils utrikes ifrån blifwit inköpt; Och han jemwäl är widare på flere försöks anställande til at ännu mer förbättra thetta slags smide, ej kan undgå at göra sig kostnad, utan at weta tilgång på ersättning therföre, medelst thessa wahrors afsättande, som skall fordra flera år inan the så allmänt blifwa wedertagna, at han genom sådane tilwerkningar kan blifwa skadeslös; Ty har han anhållit om 20 o 30 års priwilegium exclusiwum på så wäl ofwannämnde Hollenske Jernredskapers, som ock fleres, hwilka ännu ej äro å bruk och han uptänka kan, förfärdigande; warande ingen påminnelse eller protest emot thenna Knipphamarebygnad gjord.

Kongl. Collegium har tagit thetta i behörigt öfwerwägende, och althenstund HofJunkaren Gripenstedt til then sökte Manufactur inrättningen, på egne Säteriägor hafwer ej allenast tjenligit bygningsställe så at ingen, genom up- eller afdämning warder förfördelad, utan ock tilräckelig skog.

Förthenskull, och emedan Kongl. Collegium med nöge befordrar swartsmidets utwidgande och förbättring uti Riket; Ty, på Kongl. Maj:ts samt dragande Kall och Ämbetets wägnar, warder medelst thetta Kongl. Collegii öpne privilegium, bemälte HofJunkare tillåtit, at wid thet upgifne stället, på Leijondahls ägor, inrätta et Manufacturwerk med twenne hårdar samt trenne små knipphamar at drifwas af et hjul, tillika med twenne klensmedjor, til allehanda redskapsjerns förfärdigande, såsom Liar, hästskor, skyflar, spadar, yxor, plog- och trädstocksbillar med mera, til Ethundrade Femtjo skeppund stångjerns förädlande om året, hwarwid ägaren af thetta werk hafwer at åtnjuta alla the fri- och rättigheter, som Kongl. Maj:ts nådiga Förordningar slika werk tillägga; Men hwad widkommer thet sökta privilegium exclusivum på the nämde Plog- och trädstocksbillar med flera smiden HofJunkaren kan sielf uptänka, och hwilka ännu icke här i Riket äro brukeliga, så kan sådant, emot Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 8 September 1743, honom icke bewiljas.

För öfrigt warder ägaren af thetta Manufacturwerk förbuden;

1<sup>o</sup> at til thetta werket nyttja tackjern, wid bot af thet utsmidde jernets värde första gången, andra gången wid lika bot, jemte åtta dahler Silfwermynts böter för hwart skeppund, och tredje gången han thetmed beträdas skulle, wid privilegit förlust.

2<sup>o</sup> at til thetta Manufacturwerk nyttja kol ifrån någon annan, än Leijondals skogen, wid Twåhundrade dahler Silfwermynt böter första gången, andra gången dubbelt, och tredje gången han häremot bryta skulle, wid förlust af thetta Privilegium.

Sluteligen åligger Innehafwaren af thetta werk, at,  
til följe af 9§ uti 1747 års Kongl. Förordning om  
öfwersmide, hos wägaren wid thenna Stads Metallwåg,  
hwart år imellan d. 1 Novemb. och sista December,  
upgifwa huru mycket stångjern och af hwad stämpel han  
thet året til förädling inköpt, wid bot af thet  
undandölgda jernets värde första gången och sedan wid  
lika bot jemte åtta dahler Silfwermynts böter för  
hwart skeppund, så ofta Bruksägaren sådant skulle  
underlåta.

Til yttermera wisso hafwa wi thetta egenhändige  
underskrifter oss Kongl. Collegii Sigill bekräfta  
welat.

Stockholm den 12 October 1753.

På dragande Kall och Ämbetets wägnar

Colling

Daniel Tilas

J O Rudbeck

Wallberg

Pehr Abr. Örnshöld

Privilegium för HofJunkaren Gripenstedt på en  
Knipphammarbyggnad.